Eduskunnan lakivaliokunnalle

U 97/2022 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi unionin rajoittavien toimenpiteiden rikkomiseen liittyvien rikosten ja seuraamusten määrittelystä (pakoterikosdirektiivi)

Yleisiä huomioita

Lakivaliokunta on pyytänyt Keskusrikospoliisilta lausuntoa otsikkokentän asiassa. Keskusrikospoliisi yhtyy Valtioneuvoston kirjelmässä lausuttuun siltä osin, että direktiiviehdotuksen tavoitteet ovat kannatettavia. On tarkoituksenmukaista säätää vähimmäissäännökset unionin asettamien pakotteiden rikkomista koskevien rikosten määritelmistä ja niistä säädettävistä rangaistuksista ja muista seuraamuksista. Nykyinen oikeustila on epätyydyttävä, sillä kaikki jäsenmaat eivät ole kriminalisoineet pakotteiden rikkomista, ja toisaalta olemassa olevat rikostunnusmerkistöt ja rangaistussäännökset eroavat merkittävästi toisistaan. Pakotteiden kiertämisessä on kyse valtioiden rajat ylittävästä rikollisuudesta, jonka tehokas täytäntöönpano EU:n yhteisin perustein on tarpeen. Kuten Valtioneuvoston kirjelmässä on todettu, ehdotettu direktiivi voi osaltaan edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta.

Vaikka direktiiviehdotus vaikuttaa jossain määrin laajentavan Suomen nykyistä säännöstelyrikosten rangaistavuutta, esimerkiksi törkeästä huolimattomuudesta tehdyt teot eivät ole rangaistavia nykyisellään, direktiivissä ehdotetut rangaistusmaksimit eivät kaikilta osin täyty, ja direktiiviehdotuksen oikeushenkilölle määrättävät sakot poikkeavat rikoslain 9 luvun 5 § säännöksistä, vaikuttaa direktiiviehdotuksen pääasiallinen sisältö vastaavan pitkälti Suomen nykyistä lainsäädäntöä.

Rikoshyödyn määritelmästä pakotteiden kontekstissa

Kuten Valtioneuvoston kirjelmässä on todettu, direktiiviehdotuksen 10 artiklan mukaan varojen takaisinhankintaa ja menetetyksi tuomitsemista koskevassa direktiivissä tarkoitettuna rikoshyötynä pidetään unionin rajoitustoimenpiteiden kohteena olevia varoja tai taloudellisia resursseja, joiden osalta nimetty henkilö, yhteisö tai elin tekee tai osallistuu 3 artiklan 2 kohdan h alakohdan i tai ii alakohdassa[1] tarkoitettuun rikokseen.

[1] ”Tätä direktiiviä sovellettaessa seuraavia toimia pidetään unionin rajoittavien toimenpiteiden rikkomisena:
---
h) unionin rajoittavan toimenpiteen kiertäminen seuraavilla tavoilla:
i) nimetyn henkilön, yhteisön tai elimen omistuksessa, hallussa tai määräysvallassa olevien varojen tai taloudellisten resurssien, jotka on jäädytettävä unionin rajoittavalla toimenpiteellä, peitteleminen siirtämällä nämä varat tai taloudelliset resurssit kolmannelle osapuolelle;
ii) sen salaaminen, että rajoittavien toimenpiteiden kohteena oleva henkilö, yhteisö tai elin on varojen tai taloudellisten resurssien todellinen omistaja tai edunsaaja, antamalla virheellisiä tai puutteellisia tietoja”

Kansallisessa lainsäädännössä rikoksen tuottamasta taloudellisesta hyödystä on säädetty rikoslain 10 luvun 2 §:ssä seuraavasti:

”Valtiolle on tuomittava menetetyksi rikoksen tuottama taloudellinen hyöty, jolla tarkoitetaan:

1) rikoksella välittömästi saatua omaisuutta;

2) 1 kohdassa tarkoitetun omaisuuden sijaan tullutta omaisuutta;

3) 1 ja 2 kohdassa tarkoitetun omaisuuden tuottoa;

4) 1–3 kohdassa tarkoitetun omaisuuden ja tuoton arvoa;

5) rikoksella saadun säästön arvoa.”

Valtioneuvosto on kirjelmässään todennut, että on epäselvää, voidaanko kansallisen määritelmän mukaisena rikoshyötynä kokonaisuudessaan pitää ehdotuksen 10 artiklassa tarkoitettuja varoja ja taloudellisia resursseja, joihin liittyen nimetty henkilö, yhteisö tai elin kiertäisi rajoittavia toimenpiteitä 3 artiklan 2 kohdan h alakohdan i ja ii alakohdan rikoksella. Valtioneuvoston kannan mukaan kyseeseen tullee ennemmin rikoslain 10 luvun 5 §, jonka mukaan rikoksella tuotettu, valmistettu tai aikaansaatu taikka rikoksen kohteena ollut esine tai omaisuus voidaan tuomita kokonaan tai osaksi menetetyksi, jos menettämisseuraamus on tarpeen muun ohella säännöstelyä taikka maahantuontia tai maastavientiä koskevien säännösten tai määräysten tarkoituksen toteuttamiseksi.

Keskusrikospoliisi pyytää huomioimaan, että mikäli asiassa päädyttäisiin soveltamaan jälkimmäistä lainkohtaa (RL 10:5) ja puheilla oleva jäädytettävä varallisuus, tai omaisuus, joka pitäisi jäädyttää, katsotaan *rikoksen kohteena olevaksi omaisuudeksi* eikä rikoksen tuottamaksi *taloudelliseksi hyödyksi*, voi asialla olla vaikutusta siihen, onko säännöstelyrikoksia pidettävä rahanpesun esirikoksina vai ei. Niin ikään Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskuksen ylläpitämään rahanpesurekisteriin tallennettuja tietoja ei välttämättä voitaisi hyödyntää täysimääräisesti säännöstelyrikosten estämisessä, paljastamisessa, selvittämisessä tai tutkintaan saattamisessa, sillä rekisterin tietoja saa käyttää vain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, sekä Europol-asetuksen liitteen I mukaisten rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi[2].

[2] Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta (445/2017), 4 § 4 mom.

Rikoslain 32 luvun 6 §:ssä on säädetty rahanpesun kohteeksi ”rikoksella hankittu omaisuus, rikoksen tuottama hyöty tai näiden tilalle tullut omaisuus”. Mikäli pakotteiden alainen omaisuus tai omaisuus, jonka todellinen omistaja on salattu, katsotaan rikoksen kohteeksi, eikä RL 32 luvun 6 §:n tunnusmerkistössä kuvatuksi varallisuudeksi, joka on ”rikoksella hankittu, rikoksen tuottama hyöty tai näiden tilalle tullut omaisuus”, ei rahanpesun tunnusmerkistö täyttyne. Direktiiviehdotuksen 17 artiklan mukaan unionin rajoittavien toimenpiteiden rikkominen tulee kuitenkin määritellä rahanpesun esirikokseksi.

Esitutkintaviranomaisten resurssivaikutuksista

Keskusrikospoliisi yhtyy Valtioneuvoston kantaan siitä, että mikäli pakoteliitännäisten rikosten määrä lisääntyisi direktiiviehdotuksen säännöstelyrikoksia ja niiden seuraamuksia laajentavien kantojen vuoksi, olisi tällä suora vaikutus kyseisiä rikosasioita hoitavien viranomaisten tehtävien määrään. Jo nykyisellään Keskusrikospoliisin käsittelemät pakoteliitännäiset asiat ovat lisääntyneet merkittävästi keväästä 2022 lähtien.

Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos Robin Lardot

Ylitarkastaja Lotta Järvinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 19.01.2023 klo 10:36. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu Eduskunnan lakivaliokunta

Tiedoksi Poliisihallitus
Sisäministeriö